

Danuta Bogdan

Testament Tomasza Śmiarowskiego, dziedzica wsi Żardeniki w komornictwie dobromiejskim z 2/6 marca 1730 roku

---

Komunikaty Mazursko-Warmińskie nr 3, 603-618

2013

Artykuł został opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

Danuta Bogdan

TESTAMENT TOMASZA ŚMIAROWSKIEGO,
DZIEDZICA WSI ŻARDENIKI
W KOMORNICTWIE DOBROMIEJSKIM
Z 2/6 MARCA 1730 ROKU

Szlachecka wieś Żardeniki/Szarniki (Scharnick, Scharnigk), uposażona 40 łanami chełmińskimi w zamian za 1 służbę rycerską i zwyczajowe daniny w zbożu, otrzymała przywilej 25 maja 1353 r. od biskupa Jana z Miśni, potwierdzany przez kolejnych biskupów Warmii w latach 1356 i 1625¹. W wykazie służb zbrojnych „Musterzettel” z 1587 r. wśród szlachty komornictwa dobromiejskiego z 40-łanowych dóbr Scharnigk widnieje Wilhelm von der Ölsnitz (Ölssnitsch)².

Żardeniki na początku XVII w. kupił od Wolfganga Dietricha von der Ölsnitza Michał von Preuck. Już wkrótce wskutek podziałów Żardeniki stały się dwoma odrębnymi majątkami. Od 1639 r. istniał liczący 22 łany majątek Żardeniki A (Scharnigk A), a od 1647 r. 18-łanowy Żardeniki B (Scharnigk B). Posiadaczem Żardenik B stał się „Herr von Troschke”, pełnomocnik majątku „Frau v. Preuck”, a w 1656 r. współposiadaczami dóbr byli: Bogdański, Troschke i Adalbert von Hatten (zm. 1711). W 1702 r. majątek Żardeniki B (16 łanów!) był w rękach Józefa Rusieckiego, potem posiadłość tę otrzymał jego zięć, chorąży Stanisław Konarski. Następnie dobra zostały zlicytowane za długi i 10 kwietnia 1741 r. nabył je Kazimierz Józef Płocki, starosta ornecki rodem z Płok w okolicach Krakowa, który zmarł 12 stycznia 1771 r. w wieku 73 lat i pochowany został w kościele w Wilczkowie³.

Z kolei majątek Żardeniki A na początku lat pięćdziesiątych XVII w. przeszedł na Samuela Bogdańskiego, zięcia Zygmunta von Stössela, którego zapewne dru-

---

¹ *Monumenta Historiae Warmienseis* (dalej: MHW), Bd. III, *Bibliotheca Warmienseis*, hrsg. V. Röhrich und A. Poschmann, *Revisio cameratum episcopatum, 7 II 1702 Cameratus Gutstadiensis*, Braunsberg 1931, s. 32.

² *Archiwum Archidiecezji Warmińskiej w Olsztynie* (dalej: AAWO), *Archiwum Biskupie* (dalej: AB), A 2, *Musterzettel*, k. 138v. Druk: A. Thiel, *Wehrverfassung und Wehrverhältnisse des alten Ermland. Musterungs-Ordnung und Musterzettel desselben vom Jahre 1587*, *Zeitschrift für die Geschichte und Altertumskunde Ermlands* (dalej: ZGAE), 1877, Bd. 6, ss. 209–227.

³ AAWO, AB, H 271, Kronika parafii Wilczkowo; AAWO, Ap, Wilczkowo E 604, s. 103.

gą małżonką była Barbara von Stössel. W 1656 r. w Żardenikach zamieszkiwał Samuel Bogdański, a w latach osiemdziesiątych XVII w. posiadaczem Żardenik był Marcin Ludwik Paczek z żoną Elżbietą z domu von Ölsen, spokrewnioną z Bogdańskimi⁴. Od 1668 r. Marcin Ludwik von Paczek był właścicielem dóbr gracjalnych Kwiecewo, które otrzymał na trzydzieści lat. Majątek liczył 15 łanów, z których 11 obsadzonych było przez chłopów. Paczek w 1699 r. na południowej ścianie kościoła w Wilczkowie ufundował piękny ołtarz boczny⁵.

W 1702 r. w czasie wizytacji komornictw biskupich jako właściciele dóbr wymieniono: Ludwika Packa (Paczka) i Józefa Rusieckiego⁶. Dziedzic Żardenik Marcin Ludwik Paczek zmarł 10 października 1714 r., a trzy dni później miał miejsce jego pogrzeb. Teściowa autora testamentu Tomasza Śmiarowskiego, Elżbieta Paczek z domu von Ölsen, zmarła 23 listopada tego roku, a 10 grudnia odbył się jej pogrzeb. Oboje pochowani zostali w kościele w Wilczkowie⁷.

Tomasz Śmiarowski wżenił się w te dobra, poślubiając 9 lipca 1702 r. w Lidzbarku Warmińskim córkę Marcina Ludwika Paczka, Elżbietę Paczek (*de domo Pacciana*). Ślubu udzielił im sam biskup Andrzej Chryzostom Załuski⁸.

W 1704 r. Tomasz Śmiarowski był też właścicielem majątku Kwiecewo (Queetz). Po śmierci teściów przejął z majątku żony także 22 łany w Żardenikach⁹.

Śmiarowscy byli drobną szlachtą z ziemi łomżyńskiej, herbu Rawicz, wywodzącą się z małej wsi Śmiarowo w powiecie kolneńskim¹⁰. W spisach poborowych z 1578 r. widnieje wieś Śmiarowo–Żarnowiec w parafii Płock w powiecie kolneńskim, z której pobór od 8 włók uprawnych i młyna zapłaciło 16 posiadaczy działów szlacheckich¹¹.

Z kolei niejaki Jakub Śmiarowski miał być posłem króla Jana Kazimierza przy hetmanie Bohdanie Chmielnickim. Podczas buntu starszyny kozackiej w grudniu 1648 r. został okrutnie zamordowany¹².

⁴ AAWO, AB, H 271, Kronika parafii Wilczkowo, s. 137.

⁵ Ibidem, ss. 137–138.

⁶ MHW, Bd. III, Bibliotheca Warmiensis, s. 32.

⁷ AAWO, Ap, Wilczkowo E 602, s. 229.

⁸ AAWO, Ap, Lidzbark Warmiński, E 259, k. 27: „Copulavit Celsissimus Princeps Illustrissimus et Reverendissimus Dominus Andreas Zalusky Nobilem Dominum Thomam Smiarowski cum Nobili Virgine Elizabetha Magnifici Domini Ludovici Pacek filia”.

⁹ AAWO, AB, H 271, Kronika parafii Wilczkowo, s. 139; J. Gallandi, *Vasallenfamilien des Ermlands und ihre Wappen*, ZGAE, 1916, Bd. 19, s. 573.

¹⁰ Dziś Śmiarowo to wieś w gminie Mały Płock w powiecie Kolno w województwie podlaskim, około 17 km na południe od Kolna i 81 km na zachód od Białegostoku. W latach 1978–1998 wieś należała administracyjnie do województwa łomżyńskiego.

¹¹ K. Pacuski, *Początki osad w dzisiejszej gminie Mały Płock*, w: *Dzieje parafii i kościoła pw. Znalezienia Krzyża Świętego w Małym Płocku*, pod red. M. Przytockiej, Mały Płock 2013, s. 175. O adwokackiej rodzinie Śmiarowskich w XIX-wiecznej Łomży zob. A. Dobroński, *Rodzina Śmiarowskich*, Ziemia Łomżyńska, R. III, 1987.

¹² L. Kania, *Wspomnienie o adw. Eugeniuszu Śmiarowskim (1878–1932)*, Palestra, 2005 z 11 XII, <www.palestra.pl> (dostęp: 23 I 2014 r.).

Śmiarowskich wśród szlachty ziemi łomżyńskiej w Śmiarowie/Żarnowcu w parafii Mały Płock odnotowuje też spis pogłównego z 1676 r.¹³ W połowie lat pięćdziesiątych XVI w. wójtostwo we wsi Mały Płock dzierżawiła (po połowie z Janem Zawistowskim) Jadwiga Śmiarowska. W 1678 r. Apolonia Śmiarowska wraz z małżonkiem Janem wystąpiła wśród darczyńców kościoła w Siedlisku Młynarskim. W latach 1596 i 1609 wotrykiem kościoła małopłockiego był Albert Śmiarowski (Śmiarzewski), a w 1693 r. Jan Śmiarowski¹⁴.

Tomasz Śmiarowski mógł przybyć na Warmię wraz z dworem biskupa Załuskiego, który – jak wiadomo – zarządzał wcześniej diecezją płocką¹⁵.

Składający dyspozycję testamentową Tomasz Śmiarowski miał trzech braci, którzy obrali drogę kariery duchownej. Na Warmii zamieszkał Andrzej Kazimierz Śmiarowski, który zmarł 28 sierpnia 1710 r. w wieku 48 lat¹⁶. Był prałatem domowym biskupa Andrzeja Chryzostoma Załuskiego i proboszczem w Kwiecewie, potem objął inną parafię. 30 stycznia 1700 r. był instalowany na kanonię honorową w Dobrym Mieście, z której zrezygnował 11 maja 1708 r.; potem otrzymał kanonię pułuską¹⁷. Tak więc w chwili spisywania omawianego testamentu Andrzej Kazimierz już nie żył, a dwaj pozostali bracia, z których jeden miał na imię Józef, przebywali w klasztorze Dominikanów w Wilnie.

Jak długo po śmierci Tomasza i Elżbiety Śmiarowskich majątek pozostawał w rękach rodziny i krewnych, nie wiemy. Spokrewnieni z Elżbietą Śmiarowską, może jej przyrodni bracia – Walenty i Jan Bogdańscy, kupili w 1736 r. wieś Gostynie w Wielkopolsce. Obaj byli spadkobiercami bezdzietnej siostry z Paczków Śmiarowskiej¹⁸.

W 1767 r. dokumenty nie odnotowują już nazwiska Śmiarowskich w majątku Żardeniki A. Majątek Żardeniki B pozostawał w tym czasie w rękach starosty orneckiego Kazimierza Płockiego¹⁹ oraz polskiego kapitana i dowódcy od-

¹³ Zob. <www.katalogszlachty.com>, część VIII// Śmiarowo, Żarnowiec, parafia Mały Płock (dostęp: 23 I 2014 r.).

¹⁴ M. Przytocka, *Mały Płock w latach 1526–1927*, w: *Dzieje parafii i kościoła pw. Znalezienia Krzyża Świętego w Małym Płocku*, s. 59, eadem, *Uposażenie proboszczów w Małym Płocku – ziemia*, ibidem, s. 339; eadem, *Dziesięciny, legaty i przywileje proboszczów małopłockich*, ibidem, s. 348; eadem, *Witrycy, członkowie dozoru kościelnego*, ibidem, s. 179.

¹⁵ W. Góralski, *Andrzej Chryzostom Załuski biskup płocki (1692–1698)*, Warszawa 1987; AAWO, AB, H 271, Kronika parafii Wilczkowo (Wolfdorf), s. 138.

¹⁶ AAWO, AB, H 270/VI, s. 33.

¹⁷ A. Kopiczko, *Duchowieństwo katolickie diecezji warmińskiej w latach 1525–1821*, cz. 2: *Słownik*, Olsztyn 2000, s. 307; AAWO, AB, A 24, k. 87.

¹⁸ Biblioteka Kórnicka PAN, Teki Dworzaczka. Materiały Historyczno-Genologiczne do dziejów szlachty wielkopolskiej XV–XX w. (ib. 171/3, s. 81), Projekt wirtualny zrealizowany pod kier. J. Wisłockiego, Kórnik–Poznań 2004.

¹⁹ AAWO, AB, H 127, k. 151: 11 V 1727 r. w kaplicy w Smolajnach ślub zawarli Kazimierz Płocki „Pincerna Visnensis” i Eleonora Sarnecka „Dapiferissa Vitepsesnensis”; ibidem, k. 1: 1 VI 1728 r. w prywatnej kaplicy w Smolajnach chrzest Antoniego Gabriela Płockiego, syna starosty orneckiego Kazimierza Płockiego i Eleonory, którego do chrztu trzymali sam biskup wraz Anną Leszczyńską z domu Szembek.

działu straży na dworze biskupim w Smolajnach, szlachcica Alberta von Felden Wypczyńskiego (Wypczynskiego)²⁰. Wypczyński dwukrotnie wstępował w związek małżeński, pierwszy raz z Magdaleną Kodlewską (26 lutego 1686, zm. około 1730) i po raz drugi z Marią Esterą von Ölsen²¹. Albert Wypczyński zmarł 5 lutego 1766 r.²² i został pochowany w kościele parafialnym w Wilczkowie. Wdowa po nim zmarła w 1787 r.²³ W tabelach czynszów z 1773 r. z dóbr szlacheckich komornictwa dobromiejskiego figurują jako właściciele majątku ponownie „Herr von Felden Wiepczynski”, zapewne syn lub krewny Alberta (22 łany), oraz panna Płocka²⁴ „Fräulein von Płocki” (18 łanów)²⁵.

2 marca 1730 r. na prośbę testatora do domu chorego Tomasza Śmiarowskiego sąd ławniczy Dobrego Miasta wydelegował sędziego i rajcę Piotra Wagnera, ławnika Grzegorza Otto oraz zaprzysiężonego notariusza Franciszka Dittricha, którzy mieli dokonać przepisane prawem zapisu testamentowego na wypadek śmierci. W rozumieniu ludzi tamtych czasów dobra śmierć to taka, która nie była zaskoczeniem i w której obliczu człowiek stawał w pełni przygotowany, z uporządkowanymi sprawami doczesnymi.

Przed przybyłymi urzędnikami Śmiarowski oświadczył, w jaki sposób po jego śmierci mają być załatwione jego sprawy duchowe i materialne, tak aby uniknąć jakichkolwiek sporów w sprawie spadku pomiędzy jego żoną Elżbietą a pozostałymi krewnymi. Sporządzenie testamentu w niewłaściwej formie czy też bez dopełnienia odpowiednich formalności groziło podważeniem jego ważności po śmierci testatora. Dlatego osoba żegnająca się z życiem starała się dopilnować wszystkich wymaganych formuł prawnych oświadczenia ostatniej woli, aby nie budziły one w przyszłości żadnych zastrzeżeń.

Śmiarowski prosił o wysłuchanie przez sąd jego decyzji i sporządzenie odpisu, który w przyszłości mógłby być do dyspozycji każdego, kto będzie tego potrzebował. W związku z tym, że Śmiarowscy byli małżeństwem bezdzietnym, zdecydowali się na spisanie tzw. testamentu wzajemnego na wypadek śmierci jednego z małżonków (*donatio mortis reciproca*). Przy spisaniu testamentu Elżbietę Śmiarowską reprezentował prezydujący burmistrz Dobrego Miasta Sylwester Geritz. 6 marca 1730 r. pod dokumentem umieszczono pieczęć dobromiejskiego sądu ławniczego.

²⁰ MHW, *Bibliotheca Warmiensis*, s. 143.

²¹ AAWO, AB, H 271: Kronika parafii Wilczkowo, s.141.

²² Ibidem.

²³ AAWO, Ap, Wilczkowo E 604, s. 88.

²⁴ Ibidem, s. 111. 12 XII 1758 r. rodzicami chrzestnymi byli starosta lidzbarski Karol Grochowalski i córka starosty orneckiego Eleonora Płocka.

²⁵ *Die Bevölkerung des Ermlands 1773. Die ältesten Prästationstabellen des Hochstifts*, hrsg. v. R. Heling, B. Poschmann, Hamburg 1997, ZGAE, Beiheft 13, 1997, Bd. 1, s. 437; ibidem, Bd. 2, s. 919.

Testament Śmiarowskiego nie odbiegał swą formułą prawną od innych tego typu dokumentów. Składał się z protokołu początkowego (inwokacji, intytulacji określającej osobę składającą dyspozycję oraz arengi, w której przedstawiano okoliczności spisania testamentu), dalej właściwej treści dyspozycji oraz protokołu końcowego (zawierającego informacje o miejscu i czasie spisania dokumentu, pieczęcie i podpisy świadków).

Dla złożonego ciężką chorobą Tomasza Śmiarowskiego śmierć, której oczekiwał, była „bramą życia”²⁶, tym razem wiecznego. W życie pośmiertne wierzył mocno i bez żadnych wątpliwości. Wskazuje na to treść inwokacji zamieszczona w testamencie. Mówi ona o tym, że życie ludzkie na tym smutnym świecie jest krótkie i nic nie jest pewniejsze niż śmierć i nic mniej pewnego niż godzina śmierci. Dlatego każdy człowiek, o ile dzięki łasce Bożej jest to możliwe, powinien uczynić dyspozycję ostatniej woli, tak aby po odejściu z tego świata wśród jego spadkobierców nie powstały spory i złości z powodu dóbr doczesnych. Z łaski Bożej będąc zdrowym na umyśle i mając swobodę mowy, testator w pokoju na parterze swego domu w obecności dziekana i kanonika dobromiejskiego Franciszka Ignacego Herra, egzekutora testamentu, oraz za ustną zgodą Elżbiety z domu Paczek, jego najukochańszej małżonki (seiner geliebtesten Ehegemahlin) w obecności jej kuratora Sylwestra Geritza, prezydującego burmistrza Dobrego Miasta, podyktował 2 marca 1730 r. decyzje dotyczące swojej ostatniej woli. Testator polecał swą duszę, gdy już opuści ciało, Jezusowi Chrystusowi, prosząc, by wedle obietnicy świętej Ewangelii mógł uniknąć kary pokuty i wiecznego potępienia duszy i aby go ochronił przed surowym sądem Bożym i zechciał przyjąć do życia wiecznego. Polecał też egzekutorowi testamentu, by jego ciało pochowane zostało w kolegiacie dobromiejskiej według katolickiego zwyczaju.

Jak zapisał proboszcz parafii Wilczkowo, który był najlepiej zorientowany w tej kwestii, ponieważ miał dostęp do nieistniejących dziś dobromiejskich archiwaliów parafialnych, Tomasz Śmiarowski opatrzony sakramentami zmarł w Żardenikach 7 maja 1730 r., a pochowany został 11 maja w kolegiacie dobromiejskiej²⁷. Ceremonia przedpogrzebowa odbyła się w domu burmistrza dobromiejskiego Sylwestra Geritza, a uroczystości pogrzebowe kosztowały łącznie 263 fl. i 22 grosze, w tym 60 fl. i 24 grosze wydano na świece użyte podczas wystawienia zwłok i pogrzebu w świątyni²⁸.

---

²⁶ Łac. *Mors ianua vitae*.

²⁷ AAWO, Ap, Wilczkowo E 603, Księga zmarłych, s. 11; por. AAWO, AB, H 270/VI, s. 33. P. Anhut podaje informację, że zmarł 8 V 1730, a 11 V 1730 r. został pochowany w kościele kolegiackim w Dobrym Mieście: „Thomas Smiarowski ex Scharnick sepultus in ecclesia collegiata Guttstadiensis”.

²⁸ AAWO, AB, H 271, Kronika parafii Wilczkowo, s. 139.

Wdowa po Tomaszu Śmiarowskim, Elżbieta *de domo Pacciana*, przeżyła go o cztery lata i zmarła 18 lutego 1734 r.²⁹

O rodzinie Śmiarowskich kronikarz parafii Wilczkowo proboszcz Otto Hackober zapisał, że odznaczała się wyjątkową pobożnością, a sam dziedzic na dobrach Szarnik Tomasz Śmiarowski należał do III Zakonu Dominikańskiego i dla podkreślenia tego faktu wyraził życzenie, by po śmierci pochowany został w habitacie dominikańskim³⁰.

Biskupowi Krzysztofowi Andrzejowi Szembekowi w dowód wdzięczności za okazane łaski Śmiarowski zapisał 50 dukatów węgierskich. Do biskupa odnosi się w testamencie z wielkim szacunkiem jako do swego pana i władcy, tytułując go księciem Świętego Cesarstwa Rzymskiego, prezesem kraju pruskiego oraz panem krajowym (Landesherr). W swym testamencie wyraził też życzenie, by biskup dopilnował wypełnienia jego ostatniej woli.

Swemu bratu, kapłanowi Józefowi Śmiarowskiemu, zapisał siwka oraz źrebaka z hodowli braniewskiej.

Klasztorowi Dominikanów przy kościele Ducha Św. w Wilnie³¹, gdzie przebywali jego dwaj bracia i gdzie mieli w przyszłości zostać pochowani, zapisał 20 tys. guldenów liczonych po 30 groszy, aby tygodniowo odprawiane były trzy Msze św. i by tak czyniono po wieczne czasy. Pierwsza Msza św. za jego duszę jako testatora miała być odprawiana we wtorki, druga w środy za dusze jego rodziców, braci, sióstr i krewnych, jak i za jego teściów oraz ich córki. Trzecia Msza św. w piątki przy ołtarzu Biczowania Jezusa Chrystusa miała być ofiarowana za dusze opuszczone. Także co miesiąc miała być odprawiana Msza św. za jego duszę jako testatora w tym dniu, w którym Bóg powoła go do siebie, i potem należało co roku obchodzić tę rocznicę poprzez odprawianie Mszy św. wraz z uroczystą wigilią żałobną poprzedzającą ten dzień za jego duszę oraz za rodziców, braci, siostry i krewnych z obu rodzin.

Bractwu Różańcowemu w Wilnie, do księgi którego zostało wpisane jego nazwisko, na naprawę spalonych ołtarzy zapisał tysiąc guldenów pruskich (Śmiarowski należał także do Bractwa Różańcowego przy kolegiacie dobromiejskiej).

Kościołowi kolegiackiemu w Dobrym Mieście na prace budowlane darował 700 fl.

Kolegiate dobromiejskiej, w której miał być pochowany i w której spoczął jego brat Andrzej Śmiarowski, niegdyś kanonik dobromiejski i pułtuski, na odprawianie dorocznych Mszy św. rocznicowych zapisał 600 guldenów pruskich.

²⁹ AAWO, Ap., Wilczkowo E 603, Księga zmarłych, s. 14.

³⁰ AAWO, AB, H 271, Kronika parafii Wilczkowo, s. 139.

³¹ A. Dylewski, *Wilno po polsku*, Warszawa 2007, ss. 145–150.

Na koszty pogrzebu w kolegiacie dobromiejskiej przeznaczył 300 fl. pruskich oraz takąż sumę 300 fl. na stypę przy piwie (Brauermahl).

Żeńskiemu klasztorowi Dominikanek w Górcie (Gurensischen Convent), położonemu 5 mil od Warszawy, zapisał tysiąc guldenów pruskich, aby mniszki modliły się za jego duszę.

Zakonowi bernardynów w Barczewie za modlitwę za swoją duszę przeznaczył 300 fl.

Bernardynom z konwentów w Stoczku Warmińskim i w Kadynach ofiarował z prośbą o modlitwę za jego duszę po 300 fl. pruskich, zaś 600 fl. wyasygnował na rzecz jezuitów z Królewca na jałmużnę dla ubogich, aby wspominali w modlitwie jego duszę.

Na domy ubogich, szpitale i inne instytucje charytatywne zapisał 100 pruskich fl., z których każdy ubogi, który weźmie udział w pogrzebie i pomodli się za duszę testatora, miał otrzymać 6 groszy, reszta z tych pieniędzy powinna być rozdzielona w późniejszym czasie przez egzekutora testamentu.

Ostatnio ufundowanemu wileńskiemu Kolegium Pijarów³² zapisał 600 fl.

Kościółowi w Kwiecewie w komornictwie dobromiejskim darował 200 fl. na rzecz Bractwa Najświętszego Różańca.

Kościółowi filialnemu parafii wilczkowskiej w Rogiedlach (Rogettlen/Regerteln), który był kościołem parafialnym testatora, na budowę i ozdobienie wnętrza darował 150 fl., a kościółowi w Wilczkowie³³ (Wolfsdorfschen Pfarrkirchen) w komornictwie orneckim 50 fl.

Szlachetnemu Michałowi Radomskiemu/Radoimskiemu, którego określił jako swego najbliższego krewnego, za wieloletnią wierną i pilną pomoc w gospodarstwie zapisał 1200 fl. oraz całą swą odzież, a także trzy szable, pistolety, jak też konia gniadego wraz z czaprakiem i wszelkimi należącymi do konia ozdobami³⁴. Czwarta szabla, bardzo drogocenna, powinna zostać sprzedana, a pieniądze przeznaczone na modlitwę za duszę testatora i spoczywającego w Bogu niewymienionego z imienia Rzeszewskiego. Radomskiemu zapisał też egzekucję dłu-

---

³² Pijarzy sprowadzeni zostali do Wilna w 1722 r. przez biskupa wileńskiego Konstantego Kazimierza Brzostowskiego, a Antoni Kazimierz Sapieha (zm. 1739), starosta merecki, nadał im na własność pałac Połubińskich, nazywany potem Sapieżyńskim. W 1726 r. król August II wydał przywilej na osiedlenie się pijarów w Wilnie i otwarcie szkół. Z inicjatywy Stanisława Konarskiego (1700–1773) założono kolegium, zob. M. Jakiewicz, *Zakony męskie w Wilnie* (3), Kurier Wileński. Dziennik Polski na Liwie, 2012 z 23 XI.

³³ Dzisiejszy kościół św. Jana Chrzciciela w Wilczkowie, pow. lidzbarski, gm. Lubomino, zbudowany został w latach 1786–1787.

³⁴ AAWO, Ap, Wilczkowo E 603, s. 51, Księga chrztów parafii Wilczkowo pod datą 5 I 1730 odnotowuje chrzest Katarzyny, której rodzicami byli: „Magnificus Dominus Michael Radonski filius Stanislai [et] Terentiana seu Ermutis filia Josephi Magas coloni in Scharnigk”, a chrzestnymi: „Peter Schröter colonus in Scharnigk [et] Margaritha uxor ejus”.

gu w wysokości 16 Reichstalern, który winien mu był szlachcic Jerzy Bogdański z Bałdów (Balden) w komornictwie braniewskim.

Po wypłaceniu wszystkich powyższych zapisów Śmiarowski przeznaczył swoim spadkobiercom pozostały majątek w pieniądzu i nieruchomościach, wszystkie budynki, dwory, dobra ruchome i nieruchome oraz sumę 12 tys. fl. w gotówce. Liczące 22 łany dobra Żardeniki, nieobciążone długami, ze wszystkimi przynależnościami, całym inwentarzem: bydłem, wołami, końmi, owcami, rybami, lasami, pszczołami, zbożem, lnem, srebrem, złotem, miedzią, cyną, mosiądzem i wszelkimi nieruchomościami przypaść miały jego żonie Elżbiecie z wyraźnym zastrzeżeniem, że o ile jakieś długi po jego śmierci byłyby stwierdzone, o których on, sporządzając testament, nie pamiętał, to nie mają być wypłacane z substancji majątkowej jego małżonki, ale z pozostawionej przez niego gotówki. Jeśli kwota ta nie wystarczyłaby na pokrycie długów, w takim wypadku należało uszczuplić zapis dla konwentu Dominikanów w Wilnie. Na koniec testator postanawiał, aby kilka sum w łącznej wysokości około tysiąca florenów złożonych było na jakiś czas u egzekutora testamentu.

Na egzekutora testamentu wyznaczył Śmiarowski Franciszka Ignacego Herra, dziekana kapituły dobromiejskiej (a wkrótce jej prepozyta), rodem z Braniewa³⁵, prosząc go o pilne wypełnienie tego ciężaru. Dla okazania swej wdzięczności testator zapisał mu w testamencie 300 fl.

W zakończeniu zapisu testamentowego zaznaczono, że o ile dokument ten z powodu braku „Solennitaeten oder Herligkeiten” nie mógłby zostać uznany za ważny, to testator prosi o uznanie go za prawomocny, gdyż spisany został w obecności świadków przez zaprzysiężonego notariusza w najlepszej formie, jakiej wymaga prawo i dla potwierdzenia autentyczności zaopatrzonej w odcisniętą w zielonym wosku pieczęć sądową, podpisany i wydany.

9 maja 1730 r. w Lidzbarku – pod nieobecność biskupa – administrator generalny biskupstwa, kantor kapituły fromborskiej Wojciech Ludwik Grzymała, wyznaczył datę ogłoszenia i zatwierdzenia testamentu Tomasza Śmiarowskiego, dziedzica z Żardenik, na 19 maja 1730 r. Przed administratorem stanął się osobiście Franciszek Ignacy Herr, dziekan kapituły dobromiejskiej i egzekutor testamentu Tomasza Śmiarowskiego, który przedłożył oryginał testamentu z 2 marca 1730 r., prosząc o jego uprawomocnienie i zatwierdzenie. Administrator generalny po odczytaniu testamentu nakazał sporządzić wzywające do zgłaszania roszczeń do spadku *litterae cridae*, które miały być przybite na drzwiach kole-

---

³⁵ *Słownik biograficzny kapituły kolegiackiej w Dobrym Mieście*, Olsztyn 1999, s. 61; zestawienie chronologiczne, s. 173. Franciszek Ignacy Herr otrzymał inwestyturę na dziekana kapituły dobromiejskiej 15 IX 1726 r., 11 IV 1733 r. został prepozytem dobromiejskim, zmarł 22 VI 1747 r.

giaty dobromiejskiej oraz kościołów parafialnych w Kwiecewie oraz Wilczkowie i ogłoszane z ambony w niedziele i dni świąteczne w terminie do 19 maja. Administrator polecił, aby w domu Śmiarowskiego pojawił się egzekutor testamentu, a skrzynki i skrzynie z pieniędzmi i precjozami, opieczętowane pieczęcią zamkową przez starostę dobromiejskiego, zostały w asyście straży zamkowej przetransportowane i zdeponowane w Bibliotece Kolegiackiej w Dobrym Mieście lub innym bezpiecznym miejscu. Ze złożonych sum miały być wyłączone koszty pogrzebu. Obecni przy egzekucji testamentu mieli być kanonicy dobromiejscy: ekonom generalny biskupstwa Andrzej Burchert oraz kanclerz biskupi Mikołaj Antoni Szulc. Dokument został spisany i podpisany przez notariusza administratora Mateusza Kobera, który sporządził wyciąg z wyciśniętą w czerwonym wosku pieczęcią administratora.

19 maja 1730 r., w dniu, w którym miało dojść do zatwierdzenia testamentu Tomasza Śmiarowskiego, do dworu biskupiego w Smolajnach przybyli administrator generalny Wojciech Ludwik Grzymała oraz egzekutor testamentu Franciszek Ignacy Herr³⁶. Obecni przy tej czynności prawnej pełnomocnicy wdowy Elżbiety Śmiarowskiej zgłosili zastrzeżenie odnośnie do prawomocności tego dokumentu, z uwagi na spisane między małżonkami wcześniejsze wersje umów majątkowych. Z tego względu administrator wezwał na 20 maja do Smolajna, w charakterze świadków, trzech członków dobromiejskiego sądu ławniczego obecnych przy spisywaniu testamentu Tomasza Śmiarowskiego. Zarówno egzekutor testamentu, jak i przybyli świadkowie stwierdzili, że małżonkowie odwołali dwa wcześniejsze zapisy majątkowe i tym samym potwierdzili ważność ostatniej dyspozycji testamentowej. Korzystając z okazji, reprezentujący wdowę Elżbietę Śmiarowską, Karol ab Hatten, dziedzic w Komalwach i Wróbliku, zgłosił w jej imieniu roszczenia dotyczące egzekucji testamentu. Ostatecznie zawarł ugodę, na mocy której wdowa z odzieży po zmarłym – należnej wedle testamentu Michałowi Radomskiemu – otrzymała futro z wilka, zaś z sumy 500 tynfów³⁷ za zastawione klejnoty obiecano należną jej część dopiero po uregulowaniu długów. Po tym administrator Wojciech Ludwik Grzymała zatwierdził akt ostatniej woli Tomasza Śmiarowskiego, polecając, aby egzekutor testamentu stanął się w dobrach Żardeniki i w obecności pełnomocników wdowy i starosty dobromiejskiego dokonał likwidacji długów. Dokument zatwierdzający zapis testamentowy przygotowany został w Lidzbarku w obecności kanclerza biskupiego Mikołaja Antoniego Szulca i podpisany przez notariusza administratora Mate-

³⁶ AAWO, AKD, Dok. D. M., J 41. Zatwierdzenie testamentu Tomasza Śmiarowskiego, k. 1–6v. Większą część tego dokumentu stanowi powtórzony w całości zapis testamentowy Tomasza Śmiarowskiego, k. 1–5v.

³⁷ 1 tynf = 18 groszy – dawna srebrno-miedziana moneta polska obowiązująca od poł. XVII do poł. XVIII w.

usza Kobera, który sporządził z tego wyciąg uwierzytelniony pieczęcią opłatkową administratora.

* * *

Przygotowując testament do druku, zastosowano następujące zasady edytorskie: usunięto zdwojenia spółgłosek, na końcu wyrazów usunięto dwuznaki (dt, tt, ss, tz, th, ff); ujednolicono łączną i rozdzielną pisownię wyrazów zgodnie z zasadami współczesnego języka niemieckiego, pisownię rzeczowników dużymi literami oraz interpunkcję. Literę „ÿ”, „ü” zamieniono zgodnie z brzmieniem fonetycznym na „i” lub „ii” (Gezeÿgnüs, dabeÿ, Befündend, Abscheÿd, reÿffer, Beÿsein, Martÿ, abscheÿden, Heÿlandes, Evangelÿ, erzeÿgte, bezeÿgung, heÿlen, Freÿtag, Anniversarÿ, Kleÿder, dreÿ, Schäffereÿen, Fischereÿen, Zeÿgen).

Umlauty zachowano zgodnie ze współczesną pisownią. W tekście usunięto nieme „h” (uhrkunden, Ziehraht/Ziehrahd, Reichsthaleren, Wehrt, Gegenwahrt, Rahtsverwandten, Danckbahrkeit, Gebährde, Hospitähler, gebehten, vonnöhten, sovielmahl, ertheilen, bestähtigen, Authoritaet, Nahmen, behten, Biehnen, gebohrne, Wollthaten, Ziehl, gebehtenen, Monahths) oraz nieme „b”: embsig, Sambland, sambt, sämbtlichen³⁸.

---

³⁸ Stosowano zasady zawarte w instrukcji wydawniczej: J. Schultze, *Richlinien für die äussere Textgestaltung bei Herausgabe von Quellen zur neueren deutschen Geschichte*, Blätter für deutsche Landesgeschichte, Jg. 98, 1962, ss. 1–11; druk też w: *Richlinien für die Edition landesgeschichtlicher Quellen*, hrsg. von W. Heinemeyer, Marburg-Köln 1978, ss. 25–36.

ANEKS ŹRÓDŁOWY³⁹

I.

Dobre Miasto, 6 III 1730

Archiwum Archidiecezji Warmińskiej w Olsztynie, Archiwum Kapituły Dobromiejskiej, Dok. D. M., J 17 (dawna sygnatura na stronie wierzchniej okładki T Nro. 17), Oryg., strony nienumerowane, składka papierowa 8-stronicowa, zszyta na grzbiecie czarną nicią, zapisana na 6 stronach o wymiarach 20,5cm × 34,5 cm, atrament czarny.

Testamentum pie defuncti Generosi Thomae Smiarowski, Haeredis in Szarnik
Im Namen der Allerheiligsten und unzerteilten Dreifaltigkeit Amen.

Richter und Schöppen eines vollmächtig gehegten Dienges Fürstbischöflicher Stadt Guttdstadt, urkunden und bekennen hiemit und in krafft dieses vor jedermännlichen, denen hieran gelegen und zu wissen anbelanget, dass demnach der Hochwollledellgeborne Herr Thomas Smiarowski, Erbherr uf Szarnick, uns und unserem Gerichte gebührender Weise verständigen lassen; welcher Gestalt Er wegen seiner Seelen Sachen und seiner sowoll beweglichen als unbeweglichen Gütteren zu Verhüttung alles Zankes, Haders und Unwillens zwischen der Wolledellgebornen Frauen Elisabetham, seiner geliebtesten Ehegemahlin und seinen Erbnehmeren, noch bei Lebenszeiten gutte Ordnung und Disposition zu machen entschlossen und uns hiebei gebeten solchen seinen letzten Willen und Verordnung anzuhören zu verschreiben und künfftig in gebührender Form allen und jeden und sovielmal es vonnöten sein würde, zu erteilen. Dessen derohalben als des zuedellgebornen Herrn Testatoris billigem Begehren gnüglichen zu willfahren, als haben wir aus unseren Gerichten, den Ehrenvesten Herrn Petrum Wagner, Richteren und Ratsverwandten, den Wollweisen Gregorium Otto, Schöppen und den unterschriebenen geschwornen Notarium in die eigene Behausung des Wolledeln Testatoris abgeschicket und deputiret in derer Gegenwart und Gezeignis der Zuedle Testator sich in ietziger Kranckheit befindend, darüber auch nit versichert der zuzufolgenden Genäsung; und dabei sich zu folgendes zu Herten geführet, weil und als der Menschen Leben hie auf dieser

---

³⁹ Por. przyp. 36.

betrübten Welt kurz und nicht gewisser dann der Tod, iedoch nichts ungewissers dann desselbigen Stunde, auch ein ieglicher Mensch, soviel ihm durch Verleihung Göttlicher Gnaden möglich zu verfügen und zu verschaffen schuldig, dass nach seinem Abscheid von dieser Welt unter seinen Erbnehmeren Zancck, Hader und Unwillen seiner zeitlicher Gütter halben, so Ihm Gott verliehen, verhüttet möge werden: iedoch mit Gestattung der Göttlichen Gnaden bei gutter unverrückter reiffer Vernunfft und Rede in der Unterstube seiner Behausung in Beisein des Hoherleuchten Hochehrwürdigen Herrn Francisci Jgnatii Herr Trenchents und Thumhern zu Guttstadt, untengeordneten Executoris, wie auch mit mündlicher Bewilliging der Zuedeln Frau Elisabethae gebornen Paczekin Seiner geliebtesten Ehegemahlin, in Beisein Ihres respective Herrn Curatoris dess Wollehrenvesten, Namhafft, Wollweisen Herrn Sylwestri Geritz Praesidenten in Guttstadt anietzt lauffendem 1730ten Jahre, den 2. tag Monat Martii diesess nachfolgendes Testament und seinen letzten Willen hat machen wollen; verordnet hiemit dasselbe in der besten Form, Weise, Machss und Gestalt als solches zu Recht geschehen soll, kann oder mag.// [s. 2] Anfänglichlichen und vor allen Dingen befehlet der Zuedellgeborne Herr Testator seine Seel, wann die von Seinem Leib abscheiden wird, in die Hände unsers Herren und Heilandes Jesu Christi und bittet Er wölle Sie nach der gnädigen Zusage seines Heiligen Evangelii, von der Straffe der Sünden, dem ewigen Tode entbinden und erretten und am jüngsten Tage gegen dem gestrengen Gericht Gottes vertreten und beschützen, mit der Gnugthuung Seines Todes, wie Er dann auch festiglich glaubet und in keinen Zweifel setzet, dass Er Ihn nach dieser Welt zu sich in die ewige Seeligkeit nehmen wird: Seinen Leib aber befehlet Er Seinem untenbenandten und erbehtenen respective Herrn Executori nach christlicher catholischer Gewohnheit in Guttstädtischer Collegiatkirchen beerdigen zu lassen.

Dem Durchläuchtigsten Fürsten, Hoherleüchtesten und Hochwürdigsten Herren Herrn Christophoro Andreae Joanni a Slupow Szembek Bischoffen uf Erm-land und Samland, des H[eligen] Römischen Reichssfürsten, der Landen Preussen Praesidi, unserem allergnädigsten Landesherrn, mit Gestattung des unterthänigsten Danckes vor alle Ihm erzeugte Wolltaten zu Bezeigung seiner schuldigen Observantz und zur schuldigen Danckbarkeit verschreibet und offeriret fünfzig ungarische Ducaten, demütigst bittend, diesen seinen letzten Willen genehm zuhalten und zu bestätigen die Fehler aber, so welche in selbigem gefunden würden, mit dero höchster Autoritaet zu heilen und zu erfüllen allergnädigst geruheten.

Dem Hochehrwürdigen Patri Josepho Smiarowski des Predigerordens seinem rechten Bruder vermachtet Er einen Schimmel, wie auch das junge Pferd von der Braunsbergsche Pferdie.

Dem Vlnischen Convent des H[eiligen] Geistes derer Ehr[wirdigen] PP. Predigeren allwo Er seine zwei Rechte Brüdere gehabt, in wessen H[eiligen] Ordenss Gebärde hoffet begraben zu werden; vermachtet und verschreibet er zwanzig tausend Gulden preische ieden in dreissig Groschen gerechnet, zu diesem Ziel und Ende; damit wochentlich drei Messen und zwar selbige zu ewigen Zeiten gehalten werden sollen, die erste am Dienstag vor Seine als des Testatoris Seel. Die andere am Mittwoch, vor die in Gott verstorbene Seelen. derer Elteren, Brüdere, Schwestern und Anverwandten, sowoll einer Familie, als auch vor die Seelen des in Gott ruhenden Ludovici Paczek und desen gewesenen Ehegahlin Elisabethae, wie auch dero Töchter, nach zuzufolgenden tödtlichen Hintritt als Seiner ietzigen geliebtesten Ehefrauen Elisabethae. Die dritte am Freitag: vor die Seelen, so keine Fürbitt haben, bei dem Altar der Geisslung Christi des Herrn ferner alle Monat eine Mess vor Seine Seel als des Testatoris an eben selbigen Tage an welchem der göttlichen Barmhertzigkeit wollgefällig sein, wird selbigen Testatorem aus dieser Zergänglichkeit abzufordern und dann ferner jährlichen ein Anniversarium mit gantzen Vigilien vor seine Seel, derer Elteren, Brüdere, Schwestern, Anverwandten beiderseits Familien.

Der Vlnischen Brüderschafft des Sanktes Rosenkrantzes in welcher Sein Namen eingeschrieben ist zu Verbesserung derer eingräscharten Altären vermachtet er tausend Gulden preische.//[s. 3]

Der Guttstädtischen Collegiatkirchen zum Bau siebenhundert Gulden preische.

In Guttstädtischer Collegiatkirchen, in welcher Er begraben zu werden verlangt und welcher Sein in Gottruhender Herr Bruder, der Erleuchte Herr Andreas Smiarowski gewesener Guttstädtischer und Pultowischer Thumherr begraben ist, zu Verrichtung eines jährlichen Anniversarii sechshundert preische Gulden.

Zu seinem Begräbnis und Leich Expensen in der Collegiatkirchen ordnet Er dreihundert Gulden preische. Zum Brauermahl gleichfalls dreihundert Gulden preische.

Dem Gurensischen Convent /:so fünf Meilen von Warschau ablegen;/ derer Kloster Jungfrauen des H[eiligen] Dominici, damit selbige Gott den Herren vorsch Heil Seiner Seelen beten, sollen vermachtet und verschreibet er tausend preische Gulden.

Den Ehrw[irdigen] PP. Bernardinere des Wartenburgschen Convents vor seine Seel zu beten vermachtet Er dreihundert preische Gulden.

Den Ehrw[irdigen] PP. Bernardinere des Springbornischen Convents vor seine Seel zu beten dreihundert preische Gulden. Den Ehrw[irdigen] PP. Ber-

nardinieren des Cadinischen Convents vor seine Seel zu beten dreihundert preische Gulden.

Denen Ehrw[irdigen] PP. der Gesellschaft Jesu in Königsberg assigniret Er zum Allmosen sechshundert preische Gulden, damit selbige seiner Seelen eingedenck sein mögen.

Vor die Hauss Armen, Hospitäler und andere Armen vermachtet Er hundert preische Gulden, von welchen einem ieden Armen so dem Leichbegräbnüss dess Zuedlen Testatoris beiwesend sein wird und vor desselbigen Seele Gott mit seinem Gebet anflehen wird 6 G[roschen] zukommen sollen, der Überrest aber solle durch untenbenannten respective Herren Executorem bei zufolgender Zeit aussgetheilet werden.

Dem Vilnischen Collegio derer Ehrenw[esten] PP. Piarum Scholarum, so neulich fundiret worden, legiret Er sechshundert preische Gulden.

Der Queecischen Kirchen zum Auffwachs des Allerheiligsten Rosenkrantzes zweihundert preische Gulden.

Der Regettischen Kirchen zum Bau und innerlichen Zierat hundertfünfftzig preische Gulden. Der Wolfsdorfschen Pfarrkirchen zur Zierad der Kirchen fünfftzig preische Gulden.

Den Edlen Herrn Michaeli Radomski seinem nächsten Anverwandten als welcher Ihn durch viele Jahr in der Wirtschafft treulich und emsig geholfen vermachtet Er tausend zweihundert preische Gulden und darüber alle seine Kleider, seine drei Schabelen, Pistoletten, wie auch das braune Pferd samt dem Schabrack und mit aller seiner zum Pferd zugehörigen Zierad. Selbigem verschreibet Er auch die Schuld in sechszehn Reichstaler, welche Ihm der Edle Herr Georgius Bogdanski von Balden restiret. Die vierdte Schabbel, welche köstlicher ist, solle verkauffet werden und der Wert vor Seine Seel und vor den in Gott ruhenden Rzeszewski angewendet werden. Nach Ausszahlung obiger Vermachungen setzet und ordnet Er zum Erben aller seiner übrigen Substanc, Baar und Haabschafft, allen Gebäuden, Höffen, Gütteren sowoll beweglichen als unbeweglichen und benandtlichen in Summa, des baaress Geldes in zwelfftausend preischen Gulden,/[s. 4] wie auch derer ohne einige Schuld beschwerten Gütteren Szarnick, derer zweiundtzwantzig Huben mit allen Zugehörungen, gantzem Inventario alles Viehes, Ochsen, Pferden, Schäffereien, Fischereien, Wälderren, Bienen, sämtlichen Geträide, Flachsses, Goldes, Silbers, Kupffers, Zinnes, Messings und aller Mobilien die W[oll]edle Frau Elisabetham geborne Paczekin seine geliebte Ehegemahlin, mit dieser aussdrücklicher Fürsehung; sofern einige Schulden nach seinem Tod sich erheben möchten, derer er annoch bei reiffer Vernunft sich gar nit erinnern kan; damit derogleichen Schulden nit von der Substanc S[e-

iner] geliebtesten Ehegemahlin, sondren aus überbliebenem gemeinem Gelde sollen gezahlet werden. Sofern aber solche nit begnügen könnten, alssdann in solchem Zufall dass Convent derer Ehrw[ürdigen] PP. Predigerordens von seinem vermachten quanto Bezahlung dererselben abstehen wird, zu welchem Ende einige kleine Summ in ohngefahr tausend Gulden wird auf eine Zeit bei dem respective Herrn Executore können abgelegt werden. Zum Testamentarien Executore diesess Seiness Testaments ernennet und ordnet Er den Hocherleuchten Hochehrwürdigen Herrn Franciscum Ignatium Herr Techent und Thumhern zu Guttstadt und bittet denselbigen sonderliche und ganz fleissig Er wölle solche Bürden unbeschwerlich auf sich nehmen und diess sein Testament treulich und fleissig, wie er sich dann gänzlichen zu Ihme versiehet, exequiren, vollziehen und aussrichten, wie er wolte undt beehrte, dass Ihme in gleichem Fall wiederum vom andren geschehe und erzeiget würde; deme Er zu Bezeugung der danckbahren Zuneigung legiret und verschreibet dreihundert preische Gulden. Und wann diesess sein Testament aus Mangel oder Gebrechen der Solennitaeten oder Herligkeiten, nicht solt als ein herrlich Testament beständig sein, so will er doch, dass dasselbig Krafft und Macht habe, eines Codicils oder sonst eines beständigen letzten Willen, dass es also auf die beste Weise und Manier gehalten werde, wie es von Rechtsbeförderung halten und bestehen möge. Dabei mich geschwornen Notarium angehalten über diess ein Testament, Instrumenta in offener und authentischer Form zu machen und so oft, beineben welchen es vonnöten sein würde in selbiger glaubwürdigen Form auszufolgen. So geschehe im Jahr, Monat, Tag wie oben in Gegenwart derer obenbenannten hierzu sonderlich beforderten und gebetenen Zeigen. In mehrer Sicherheit und Glauben gegenwärtiges Instrument mit gewöhnlichem Gerichts Insiegell befästiget, habe unterschrieben und aussgegeben. Im Jahr tausendsiebenhundertdreissig, am sechsten Tag Monats Martii.

Franciscus Placidus Joannes Dittrich

Juratus Civitatis Actorum[que] Judicialium Notarius manu propria

[Pieczęć dobromiejskiego sądu ławniczego odcisnięta w zielonym wosku]

II.

Lidzbark Warmiński, 9 V 1730

Archiwum Archidiecezji Warmińskiej w Olsztynie, Archiwum Kapituły Dobromiejskiej, Dok. D. M., J 40, składka papierowa 4-stronicowa o wymiarach 19,5cm × 31,5cm, za-

pisana na 2 stronach, na stronie drugiej dziura, atrament czarny, na kopercie: Administrator Adalbert Ludwig Grzymała setzt zu Publikation und Bestätigung des Testaments des Thomas Smiarowski, Erbherr auf Scharnick, einer Termin auf den 19. Mai an. Anno Domini 1730 die nona Maii, Heilsbergae.

Coram Reverendissimo ac Perillustri Domino Domino Adalberto Ludovico Grzymała cantore canonico ac in absentia Suae Celsitudinis, Illustrissimi et Reverendissimi Domini Domini loci ordinarii, tam spiritualibus quam temporalibus Administratore Generali Varmiensi. Comparens personaliter Perillustris et Adm[odum] Reverendus Dominus Franciscus Ignatius Herr, Decanus Canonicus Ecclesiae Collegiatae Guttstadiensis, Executor Testamenti pie defuncti Generosi Thomae Smiarowski Haeredis in Szarnik produxit illud testamentum secunda Martii anno prezen[tis] conditum et autoritate Administratoriali aprobari et confirmari petiit.

Et Reverendissimus ac Perillustris Dominus Dominus Administrator Generalis Varmiensis supramemoratus viso ac perlecto Testamento praefato literas cridae pro primis ad valvas Ecclesiarum Collegiatae Guttstadiensis et Parochialium Quecensis et Wolffsdorffensis affigendas et ex ambones coram populo ad Divina audienda congregato aliquot die dominico vel festo publicandas cum termino 19 Mensis currentis, decrevit et mandavit Perillustri Domino comparenti, quatenus cistas et scrinia cum omnibus pecuniis et pretiosioribus rebus derelictis, prout sunt obsigillata ex bonis praedictis Szarnik et aliis locis ubicunque dictae res extiterint et extant citra pie defuncti Testatoris derelictae viduae ullum praejudicium, quinimo// [s. 2] omni ipsi jure salvo apposite etiam per Generosum Burgrabium Smolainensem, praefatis cistis et scriniis aliisque rebus sigillo castren[si], ad Bibliothecam Collegiatae Guttstadiensis seu alium securiorem locum in assistentia militum castrensiu[m], securitatis causa deportari et deponi curet.

[Dopisano pod dokumentem]

Salvis ex dictis deponendis summis expensis funeralibus solvendis. Praesentibus Reverendissimo et Perillustribus Admodum Reverendo Andrea Burchert Canonico Oeonomo Generali Varmiensi, Nicolao Szulc Canonico Guttstadien[si], Cancellario Episcopatus Varmiensis.

Ex actis officii Administratorialis extracto et sub sigillo ejusdem extradidi Matthaes Kober officii administratorialis notarius manu propria

[Po lewej stronie karty odciśnięta w czerwonym wosku pieczęć administratora biskupstwa]